

ВЕРХОВНИЙ СУД

вул. П. Орлика, 8, м. Київ, 01043, тел. (044) 207 35 46, тел./факс (044) 253 86 20

e-mail: inbox@supreme.court.gov.ua

Код ЄДРПОУ 41721784

Апеляційним загальним судам
Апеляційним адміністративним судам
Апеляційним господарським судам

Верховний Суд у межах компетенції приділяє значну увагу питанням реалізації Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також застосуванню практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Положення вказаної Конвенції та правові позиції ЄСПЛ, викладені в рішеннях цього міжнародного судового органу, Верховний Суд ураховує під час здійснення правосуддя.

З метою забезпечення апеляційних та місцевих судів методичною інформацією з питань правозастосування надсилаємо копію аналітичного огляду рішень ЄСПЛ, постановлених проти України, що набули статусу остаточного в III кварталі 2023 року.

Задля дотримання прав людини та основоположних свобод під час здійснення правосуддя, недопущення їх обмежень або порушень просимо врахувати висновки ЄСПЛ й довести їх до відома суддів першої та апеляційної інстанцій.

Додаток: на 26 арк. в 1 прим.

Перший заступник
керівника Апарату

Расім БАБАНЛИ

ВЕРХОВНИЙ СУД

вих № 4513/0/2-23 від 06.10.2023

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ
Мін'юст**

Верховний Суд

вул. Архітектора Городецького, 13, м. Київ, 01001
тел.: (044) 364-23-93, факс: (044) 271-17-83
E-mail: callcentre@minjust.gov.ua,
themis@minjust.gov.ua,
Web: <http://www.minjust.gov.ua>,
код згідно з ЄДРПОУ 00015622

Аналітичний огляд рішень Європейського суду з прав людини, що набули статусу остаточного у III кварталі 2023 року

Аналітичний огляд надсилається на виконання статті 14 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та містить аналіз обставин, які призвели до визнання Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) порушень Україною положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

I. Щодо порушення статті 5 (право на свободу та особисту недоторканість) Конвенції

Порушення статті 5 Конвенції встановлено у рішеннях Європейського суду у справах «Селегей та інші проти України» (заява № 50900/18 та 2 інші заяви, рішення від 06.07.2023), «Коцаба та інші проти України» (заява № 20293/16 та 2 інші заяви, рішення від 06.07.2023), «Ганиш та інші проти України» (заява № 36314/15 та 2 інші заяви, рішення від 06.07.2023), «Шкуренко та інші проти України» (заява № 44327/21 та 4 інші заяви, рішення від 06.07.2023), «Рожнов та інші проти України» (заява № 7501/22 та 2 інші заяви, рішення від 20.07.2023), «Чеботар проти України» (заява № 3790/21 та № 42948/21, рішення від 20.07.2023), «Скрипка та інші проти України» (заява № 20390/19 та 3 інші заяви, рішення від 20.07.2023).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

- 1) незаконне тримання заявників під вартою (рішення *Селегей та інші проти України*);
- 2) надмірна тривалість тримання під вартою під час досудового розслідування (*Рожнов та інші проти України*, *Чеботар проти України*, *Шкуренко та інші проти України*);
- 3) недоліки у провадженні щодо перегляду законності тримання під вартою (рішення *Скрипка та інші проти України*);

- 4) відсутність відповідних та достатніх підстав для тримання заявників під вартою (рішення *Коцаба та інші проти України, Ганиш та інші проти України*);
- 5) відсутність або надання неналежного відшкодування у зв'язку з незаконним затриманням або тривалим триманням під вартою (рішення *Селегей та інші проти України, Шкуренко та інші проти України, Рожнов та інші проти України, Скрипка та інші проти України*).

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо**:

з метою однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій, а також забезпечення апеляційних та місцевих судів методичною інформацією з питань правозастосування довести до відома суддів висновки Європейського суду щодо незаконного та/або надмірно тривалого тримання особи під вартою;

забезпечити неухильне дотримання суддями вимог Конвенції, практики Європейського суду та Кримінального процесуального кодексу України під час обрання підозрюваному/обвинуваченому запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, а також не допускати незаконного, свавільного та надмірно тривалого тримання осіб під вартою на усіх стадіях кримінального провадження;

суддям під час розгляду питання щодо обрання або продовження підозрюваному/обвинуваченому запобіжного заходу належним чином оцінювати обставини та необхідність застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, розглядати можливість застосування інших запобіжних заходів як альтернативу триманню під вартою на усіх стадіях кримінального провадження, звертаючи особливу увагу на стан здоров'я особи та наявність у неї захворювань;

не допускати надмірно тривалого розгляду клопотань про зміну або скасування запобіжного заходу підозрюваному/обвинуваченому;

суддям дотримуватися положень Конвенції, практики Європейського суду та національного законодавства під час розгляду аргументів підозрюваного/обвинуваченого щодо незаконного тримання його під вартою та/або звільнення з-під варти, які наведені в його клопотаннях та апеляційних скаргах;

під час ухвалення рішень дотримуватися вимог щодо законності, обґрунтованості та вмотивованості судового рішення.

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України, а також поінформовано Апарат Верховної Ради України.

III. Щодо порушення статті 6 (право на справедливий суд) Конвенції

Порушення статті 6 Конвенції встановлено у рішеннях Європейського суду у справах *«Лагошенко та інші проти України»* (заява № 7045/21 та 5 інших заяв, рішення від 06.07.2023), *«Роман та інші проти України»* (заява № 20554/18 та 2 інші заяви, рішення від 06.07.2023), *«Волобоев та інші проти України»* (заява № 47900/21 та 2 інші заяви, рішення від 20.07.2023), *«Бондаренко та інші проти України»* (заява № 42664/21 та 10 інших заяв, рішення від 20.07.2023), *«Статівка проти України»* (заява № 64305/12, рішення від 07.09.2023).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

- 1) надмірна тривалість кримінальних/цивільних проваджень (рішення *Мирченко та інші проти України, Лагошенко та інші проти України,*

Роман та інші проти України, Селегей та інші проти України, Ганиш та інші проти України, Шкуренко та інші проти України, Волобоєв та інші проти України, Бондаренко та інші проти України)

2) порушення судом принципу правової визначеності з огляду на недотримання вимог Конвенції щодо законності та передбачуваності при застосуванні процесуальних обмежень (рішення *Статівка проти України*).

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо**: дотримуватися розумних строків судового розгляду справ, що є складовою ефективного правосуддя;

дотримуватися засад і принципів здійснення судочинства, зокрема дотримуватися принципу юридичної визначеності, закріпленому пунктом 1 статті 6 Конвенції;;

забезпечити дотримання принципу єдності та послідовності судової практики.

Варто відзначити, що на 1468-ому засіданні (05-07 червня 2023 року) під час розгляду стану виконання рішень у групі справ «*Меріт/Світлана Науменко проти України*» Комітет міністрів Ради Європи (далі – КМ РЄ) привітав продовження роботи Верховного Суду щодо ручного збору статистичних даних про тривалість проваджень, а також позитивні тенденції, які свідчать про те, що у більшості справ провадження проводяться протягом розумного строку; однак висловив глибокий жаль з приводу того, що через стільки років досі немає електронних інструментів для систематичного збору даних щодо тривалості цивільних і кримінальних проваджень на всіх рівнях юрисдикції, які б дозволили як органам влади, так і КМ РЄ оцінити вплив заходів, досі вжитих на сьогоднішній день; висловив глибоку стурбованість щодо рівня кадрового забезпечення та фінансування судової системи та знову закликав українську владу продемонструвати сильну та тверду відданість і забезпечити, щоб нові призначення суддів відповідали основним принципам інституційної та структурної незалежності судової системи, які викладені в прецедентній практиці Європейського суду, попередніх закликах КМ РЄ і висновках Венеціанської комісії;

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України, а також поінформовано Апарат Верховної Ради України.

IV. Щодо порушення статті 10 (свобода вираження поглядів) Конвенції

Порушення статті 10 Конвенції було констатовано у рішеннях Європейського суду у справах «*Удовиченко проти України*» (заява № 46396/14, рішення від 23.03.2023) та «*Володимир Торбіч проти України*» (заява №14957/13, рішення від 13.07.2023), «*Жох проти України*» (заява № 29319/13, рішення від 28.09.2023).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

- 1) реакція національних органів влади на твердження заявниці про обставини дорожньо-транспортної пригоди, свідком якої вона стала, була непропорційною переслідуваній законній меті і призвела до невідповідних та тяжких наслідків для заявниці (*Удовиченко проти України*);
- 2) підстави відмови органів державної влади у наданні заявнику інформації, якою вони володіли, не були відповідними та достатніми (*Володимир Торбіч проти України*);

3) відмова у доступі до інформації, що становить суспільний інтерес, незважаючи на рішення національного суду, яке зобов'язувало надати таку інформацію, становила втручання у право заявника, передбачене статтею 10 Конвенції (*Жох проти України*).

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо**: дотримуватися положень Конвенції, практики Європейського суду та національного законодавства при розгляді справ щодо захисту честі, гідності та ділової репутації;

дотримуватися засад і принципів здійснення судочинства, а також ефективно застосовувати положення Конвенції та практику Європейського суду з метою забезпечення справедливого балансу між захистом персональних даних та правом на отримання публічної інформації;

забезпечити єдність та сталість судової практики щодо розгляду справ такої категорії;

забезпечувати ретельну оцінку тверджень, викладених у позовах, та не допускати прийняття рішень без урахування усіх обставин справи та доводів учасників провадження.

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України.

IV. Щодо порушення статті 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту) Конвенції

Порушення статті 13 Конвенції було констатовано у рішеннях Європейського суду у справах *«Лагошенко та інші проти України»* (заява № 7045/21 та 5 інших заяв, рішення від 06.07.2023), *«Шкуренко та інші проти України»* (заява № 44327/21 та 4 інші заяви, рішення від 06.07.2023), *«Роман та інші проти України»* (заява № 20554/18 та 2 інші заяви, рішення від 06.07.2023), *«Корж та інші проти України»* (заява № 56154/21 та 9 інших заяв, рішення від 06.07.2023), *«Селегей та інші проти України»* (заява № 50900/18 та 2 інші заяви, рішення від 06.07.2023), *«Ганиш та інші проти України»* (заява № 36314/15 та 2 інші заяви, рішення від 06.07.2023), *«Рожнов та інші проти України»* (заява № 7501/22 та 2 інші заяви, рішення від 20.07.2023), *«Швець та інші проти України»* (заява № 50415/21 та 8 інших заяв, рішення від 20.07.2023), *«Мирченко та інші проти України»* (заява № 49256/21 та 8 інші заяви, рішення від 22.06.2023), *«Волобоєв та інші проти України»* (заява № 47900/21, рішення від 20.07.2023), *«Бондаренко та інші проти України»* (заява № 42664/21 та 10 інших заяв, рішення від 20.07.2023), *«Чеботар проти України»* (заява № 3790/21 та 42948/21, рішення від 20.07.2023).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

- 1) відсутність ефективного засобу юридичного захисту щодо скарг на надмірну тривалість кримінальних/цивільних проваджень (рішення *Лагошенко та інші проти України*, *Роман та інші проти України*, *Селегей та інші проти України*, *Ганиш та інші проти України*, *Волобоєв та інші проти України*, *Бондаренко та інші проти України*);
- 2) відсутність ефективного засобу юридичного захисту щодо скарг на неналежні умови тримання під вартою в установах ДКВС України та ненадання належної медичної допомоги в установах ДКВС України (рішення *Шкуренко та інші проти України*, *Корж та інші проти України*);

України, Рожнов та інші проти України, Швець та інші проти України, Мирченко та інші проти України, Чеботар проти України).

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо:** дотримуватися положень Конвенції, практики Європейського суду та національного законодавства з метою недопущення надмірно тривалого розгляду справ суддями;

забезпечувати належний розгляд скарг на неналежні умови тримання під вартою в установах ДКВС України та ненадання належної медичної допомоги.

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України, а також поінформовано Апарат Верховної Ради України.

VI. Щодо порушення статті 1 Першого протоколу (захист права власності) до Конвенції

Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції було констатовано у рішенні Європейського суду у справі «Сафаров проти України» (заява № 65239/14, рішення від 07.09.2023).

Обставини, що призвели до порушення Конвенції:

1) відмова органів державної податкової служби повернути заявнику суму надміру сплаченого податку з доходів, у зв'язку з чим на заявника було покладено надмірний тягар (*Сафаров проти України*).

Для вирішення встановлених Європейським судом проблем **пропонуємо:** забезпечити сталість та єдність судової практики щодо застосування статті 43 Податкового кодексу України, яка стосується повернення надміру сплаченої суми податку з доходів, із урахуванням висновків Європейського суду у вказаній справі; суддям під час розгляду справ про повернення сплаченого податку ретельно досліджувати докази сторін судового спору.

Довідково: про встановлені Європейським судом порушення Конвенції було повідомлено Кабінет Міністрів України.

З перекладами українською мовою вказаних рішень Європейського суду можна ознайомитися на офіційному сайті Міністерства юстиції України (<https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini>) та на офіційному сайті Європейського суду HUDOC (<https://hudoc.echr.coe.int/eng>).

Додаток: *копії стислих викладів рішень.*

**Уповноважений у справах
Європейського суду з прав людини**

Маргарита СОКОРЕНКО

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «БОНДАРЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BONDARENKO AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 42664/21 та 10 інших заяв)

Стислий виклад рішення від 20 липня 2023 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. У заяві № 56948/21 заявник також висунув інші скарги за положеннями Конвенції.

Європейський суд, розглянувши всі надані йому матеріали, дійшов висновку, що у цих справах тривалість проваджень на національному рівні була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами. Враховуючи зазначене, і констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Стосовно інших скарг заявника у заяві № 56948/21 з огляду на всі наявні у нього матеріали та на належність оскаржуваних питань до сфери його компетенції Європейський суд відхилив цю частину заяви на підставі пункту 4 статті статті 35 Конвенції, як неприйнятну.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту, а решту скарг у заяві № 56948/21 – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;

4. *Постановляє*, що:

- (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в таблиці у додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
- (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВОЛОБОЄВ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VOLOBOYEV AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 47900/21 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 20 липня 2023 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість цивільних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. У заяві № 60112/21 заявник також висунув інші скарги за положеннями Конвенції.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд дійшов висновку, що тривалість судового розгляду у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку» та, що у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами та констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Розглянувши інші скарги у заяві № 60112/21, Європейський суд дійшов висновку, що ця частина заяви не відповідає критеріям прийнятності, та відхилив її на підставі пункту 4 статті 35 Конвенції .

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги щодо надмірної тривалості цивільних проваджень та відсутності у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту, а решту скарги у заяві № 60112/21 – непринятною;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю цивільних проваджень та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ГАНИШ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF GANYSH AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 36314/15 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 06 липня 2023 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість тримання їх під вартою під час досудового розслідування. Заявники також висунули інші скарги за положеннями Конвенції.

Розглянувши всі наявні в нього матеріали та з огляду на свою практику Європейський суд встановив, що у цій справі тривалість тримання заявників під вартою під час досудового розслідування була надмірною та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

Європейський суд розглянув решту скарг заявників та враховуючи всі наявні у нього матеріали, з огляду на його відповідну усталену практику дійшов висновку, що вони також свідчать про порушення Конвенції.

Скарги заявника у заяві № 24627/22 за пунктом 4 статті 5 Конвенції Європейський суд відхилив на підставі пункту 4 статті 35 Конвенції, як такі, що не відповідають критеріям прийнятності.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Вирішує об'єднати заяви;

2. Оголошує прийнятними скарги за пунктом 3 статті 5 Конвенції та інші скарги за усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку), а решту скарг у заяві № 24627/22 – неприйнятними;

3. Постановляє, що ці скарги свідчать про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю тримання їх під вартою під час досудового розслідування;

4. Постановляє, що було порушення Конвенції щодо інших скарг, поданих згідно з усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);

5. Постановляє, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

*(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КОРЖ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KORZH AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 56154/21 та 9 інших заяв)

Стислий виклад рішення від 06 липня 2023 року

Заявники трималися під вартою у різних установах Державної кримінально-виконавчої служби України.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання їх під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику у справах проти України, Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі умови тримання заявників під вартою були неналежними, а також, що заявники не мали у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту та констатував порушення статей 3 і 13 Конвенції.

«ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення статей 3 і 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що:
  - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КОЦАБА ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KOTSABA AND OTHERS v. UKRAINE)
(заява № 20293/16 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 06 липня 2023 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на відсутність відповідних і достатніх підстав для тримання їх під вартою.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд повторив, що відповідно до його усталеної практики за пунктом 3 статті 5 Конвенції існування обґрунтованої підозри, що ув'язнений вчинив злочин, є обов'язковою умовою для законності тривалого тримання під вартою. Однак, зі спливом деякого часу органи судової влади повинні навести підстави, які б виправдовували продовження позбавлення свободи. Такі підстави мають бути «відповідними» та «достатніми», а компетентні національні органи влади повинні демонструвати «особливу ретельність» під час здійснення провадження.

Також Європейський суд нагадав, що органи влади повинні переконливо обґрунтувати будь-який період тримання під вартою, яким би коротким він не був, та зобов'язані розглянути альтернативні засоби забезпечення присутності особи у судовому засіданні. Посилаючись на свою попередню практику, Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі національні суди не навели відповідних і достатніх підстав для тримання заявників під вартою під час досудового розслідування, та констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з відсутністю відповідних і достатніх підстав для тримання під вартою;
4. *Постановляє*, що:
  - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЛАГОШЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF LAGOSHENKO AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 47045/21 та 5 інших заяв)

Стислий виклад рішення від 06 липня 2023 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на надмірну тривалість кримінальних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту.

Європейський суд, розглянувши всі надані йому матеріали, дійшов висновку, що у цих справах тривалість проваджень на національному рівні була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами. Враховуючи зазначене, і констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* заяви прийнятними;

3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю кримінальних проваджень та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «МИРЧЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE MYRCHENKO AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 49256/21 та 8 інших заяв)

Стислий виклад рішення від 20 липня 2023 року

Заявники трималися під вартою у різних установах Державної кримінально-виконавчої служби України.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання їх під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим. У заяві № 7268/22 заявник висунув інші скарги, які також порушували питання за Конвенцією.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику у справах проти України, Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі умови тримання заявників під вартою були неналежними, а також, що заявники не мали у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту та констатував порушення статей 3 і 13 Конвенції.

Стосовно інших скарг у заяві № 7268/22 заявників Європейський суд, посилаючись на свою попередню практику, дійшов висновку, що ці скарги також свідчать про порушення положень Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення статей 3 і 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що було порушено Конвенцію у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду (див. таблицю в додатку)
5. *Постановляє*, що:
  - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «РОЖНОВ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ROZHNOV AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 7501/22 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 20 липня 2023 року

Заявники трималися під вартою у різних установах Державної кримінально-виконавчої служби України.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання їх під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим. Заявники висунули інші скарги за Конвенцією.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику у справах проти України, Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі умови тримання заявників під вартою були неналежними, а також, що заявники не мали у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту та констатував порушення статей 3 і 13 Конвенції.

Стосовно інших скарг заявників Європейський суд, посилаючись на свою попередню практику, дійшов висновку, що ці скарги також свідчать про порушення положень Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення статей 3 та 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє* що було порушено Конвенцію у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);
5. *Постановляє*, що:
  - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «РОМАН ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ROMAN AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 20554/18 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 06 липня 2023 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) на надмірну тривалість цивільних проваджень та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. У заяві № 20554/18 заявник також висунув інші скарги за положеннями Конвенції.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд дійшов висновку, що тривалість судового розгляду у цих справах була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку» та, що у заявників не було ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цими скаргами та констатував порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції.

Розглянувши інші скарги у заяві № 14062/05, Європейський суд дійшов висновку, що ця частина заяви не відповідає критеріям прийнятності, та відхилив її на підставі пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними скарги щодо надмірної тривалості цивільних проваджень та відсутності у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту, а решту скарг у заяві № 20554/18 – неприйнятними;

3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю цивільних проваджень та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;

4. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача, крім суми зазначеної в заяві № 47788/13, за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції у заяві № 20554/18».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «САФАРОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SAFAROV v. UKRAINE)
(Заява № 65239/14)

Стислий виклад рішення від 07 вересня 2023 року

У жовтні 2007 року заявником, після укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки, посвідченого нотаріально, та отримання першої частини платежу, було сплачено податок з доходів фізичних осіб. Нотаріус, що посвідчувала договір, прозвітувала до податкових органів про зарахування сплаченого податку до бюджету. У травні 2008 року договір купівлі-продажу було розірвано тим же нотаріусом, а заявник повернув перший платіж покупцю.

З огляду на наведене заявник вимагав від податкових органів повернути йому сплачений у зв'язку з розірваним договором податок з доходів, оскільки, не отримавши дохід, він сплатив його помилково. Разом із заявою він подав свою декларацію про доходи за 2007 та 2008 роки, в якій був зазначений нульовий загальний дохід. Податкові органи відмовили у задоволенні його заяви, посилаючись на частину п'яту пункту 11.3 Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» (далі – Закон України), якою було передбачено право на повернення надміру сплаченої суми податку на підставі річної податкової декларації, підтверджуючих документів про фактичну сплату податку та у разі невчинення нотаріальної дії щодо посвідчення договору відчуження об'єкта нерухомості. Заявник оскаржив цю відмову до суду.

Київський апеляційний адміністративний суд задовольнив позовні вимоги заявника, встановивши, що він вжив усіх необхідних заходів для того, аби вимагати повернення коштів. Однак Вищий адміністративний суд України у квітні 2014 року залишив без задоволення вимоги заявника, пославшись на частину п'яту пункту 11.3 Закону України та зазначивши, що і договір купівлі-продажу, і договір про розірвання договору купівлі-продажу були посвідчені нотаріусом.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), у зв'язку з відмовою податкових органів повернути заявнику суму надміру сплаченого податку з доходів, а також у зв'язку з тим, що підхід національних органів влади до розгляду його справи був незаконний і непропорційний.

Розглянувши скарги заявника Європейський суд зауважив, що залишаючи вимогу про повернення сплаченого заявником податку без задоволення, органи державної влади, у тому числі суди, посилалися на частину п'яту статті 11.3 Закону України, яку вони, вочевидь, тлумачили як єдину можливу підставу для повернення помилково сплаченого податку з доходів, тобто якщо нотаріус не вчинив посвідчення договору.

Враховуючи зазначене, у Європейського суду виникли сумніви, що втручання відповідало вимозі законності та не було свавільним, і як це могло якимось чином відповідати суспільному інтересу. Європейський суд визнав, що незалежно від того, чи виникла ця ситуація внаслідок прогалини у законодавстві, тлумачення закону судом чи адміністративної практики – внаслідок неї на заявника, який, добросовісно сплативши податок в очікуванні отримання доходу і не зміг його повернути, коли не отримав платіж згідно з договором, було покладено надмірний тягар.

З огляду на вказане Європейський суд констатував порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

« 1. *Оголошує заяву прийнятною;*

2. *Постановляє, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;*

3. *Постановляє, що:*

(a) *упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися:*

(i) 62 200 (шістдесят дві тисячі двісті) євро в якості відшкодування матеріальної шкоди; і

(ii) 3 000 (три тисячі) євро в якості відшкодування моральної шкоди;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «СЕЛЕГЕЙ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SELEGEY AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 50900/18 та 2 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 06 липня 2023 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на незаконність тримання їх під вартою.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд вказав, що коли постає питання про «законність» взяття під варту лише дотримання національного законодавства недостатньо – будь-яке позбавлення свободи має відповідати меті захисту особи від свавілля. Зважаючи на свою практику з цього питання, Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

Розглянувши інші скарги заявників у заявах № 50900/18 та № 47905/21, Європейський суд дійшов висновку, що вони свідчать про порушення Конвенції у контексті його висновків в рішеннях у справах проти України.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконним триманням під вартою;
4. *Постановляє*, що було порушено Конвенцію у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);
5. *Постановляє*, що:
  - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку, ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. *Відхиляє* решту вимог заявника у заяві № 50900/18 щодо справедливої сатисфакції».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «СКРИПКА ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SKRYPKA AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заяви № 20390/19 та 3 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 20 липня 2023 року

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за пунктом 4 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на недоліки у провадженні щодо перегляду законності тримання їх під вартою.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд зазначив, що держава, яка запроваджує другий рівень судової інстанції для розгляду питання законності тримання під вартою та розгляду клопотань про звільнення з-під варти, повинна в принципі забезпечити, щоб особи, позбавлені свободи, користувалися на етапі оскарження такими самими гарантіями, як і в першій інстанції. Посилаючись на рішення у справі «Харченко проти України», Європейський суд констатував порушення пункту 4 статті 5 Конвенції. У заяві № 55543/19 заявник також висунув інші скарги за положеннями Конвенції.

Стосовно інших скарг у заяві № 55543/19 заявників Європейський суд, посилаючись на свою попередню практику, дійшов висновку, що ці скарги також свідчать про порушення положень Конвенції.

«ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення пункту 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з недоліками у провадженні щодо перегляду законності тримання під вартою;
4. *Постановляє*, що було порушено Конвенцію у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду (див. таблицю в додатку)
5. *Постановляє*, що:
  - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «СТАТІВКА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF STATIVKA v. UKRAINE)
(Заява № 64305/12)

Стислий виклад рішення від 07 вересня 2023 року

Заявник у 2011 році оскаржував у національних судах відмову колишнього роботодавця, військового комісаріату, здійснити перерахунок виплати грошового забезпечення. Донецький апеляційний адміністративний суд, розглядаючи справу заявника, двічі по-різному застосував положення статті 233 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП). Першого разу суд встановив, що вимога заявника стосувалася стягнення заробітної плати, а тому не обмежувалася будь-яким строком, як передбачалося частиною другою статті 233 КЗпП, а другого разу – що ця стаття не була застосовною до справи заявника, суд посилався на частину другу статті 99 Кодексу адміністративного судочинства України, яка передбачала шестимісячний строк для подання адміністративних позовів.

Заявник подав касаційну скаргу до Вищого адміністративного суду України (далі – ВАСУ), стверджуючи, зокрема, що висновок апеляційного суду про незастосовність частини другої статті 233 КЗпП був неправильним. ВАСУ відмовив заявнику у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою, вказавши, що не було ознак неправильного застосування національного законодавства.

У жовтні 2013 року Конституційний Суд України надав офіційне тлумачення частини другої статті 233 КЗпП у зв'язку з її непослідовним застосуванням судами та встановив, що вона застосовувалася як до наявних, так і до оскаржуваних виплат, пов'язаних із заробітною платою. У липні 2022 року до частини другої статті 233 КЗпП було внесено суттєві зміни і вона більше не передбачає можливість вимагати перерахунок заробітної плати без обмеження у часі.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та статті 1 Першого протоколу до Конвенції у зв'язку з непослідовним та непередбачуваним способом, в який національні суди відмовили у задоволенні вимоги заявника щодо перерахунку виплати грошового забезпечення та у зв'язку з відсутністю доступу до суду.

Розглянувши скаргу заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції Європейський суд зазначив, що у одному і тому ж провадженні той самий суд зайняв протилежну позицію щодо встановлених законом строків, застосованих до справи заявника. Непослідовність національних судів у цьому питанні підтверджувалася тим, що вона стала підставою для конституційного провадження стосовно тлумачення частини другої статті 233 КЗпП.

Європейський суд дійшов висновку, що за обставин цієї справи застосування апеляційним судом процесуальних обмежень не було чітким і передбачуваним з точки зору заявника, а тому не відповідало принципу юридичної визначеності, а у поведінці заявника не було нічого, що виправдовувало б необхідність покладати на нього тягар наслідків цієї невизначеності. Отже, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

Щодо скарги за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції Європейський дійшов висновку, що з огляду на факти справи, доводи сторін і зазначені висновки він уже розглянув основні юридичні питання, порушені у цій справі, і немає потреби у розгляді решти скарг.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* прийнятною скаргу на відсутність доступу до суду за пунктом 1 статті 6 Конвенції;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції;
3. *Постановляє*, що немає потреби розглядати скаргу за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції;
4. *Постановляє*, що:

- (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
  - (i) 1 500 (одна тисяча п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
  - (ii) 500 (п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
  - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
5. *Відхляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.».*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ВОЛОДИМИР ТОРБІЧ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF VOLODYMYR TORBICH v. UKRAINE)
(Заява № 14957/13)

Стислий виклад рішення від 13 липня 2023 року

Заявник, журналіст і головний редактор інформаційного агентства м. Рівне, відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» звернувся із першим запитом до Рівненської обласної державної адміністрації щодо надання йому інформації про премії, виплачені керівництву та співробітникам адміністрації у період з 2009 до 2011 року. Заявник просив надати інформацію у знеособленому вигляді, проте з детальним зазначенням премій по кожному місяцю та відповідно до посади. Частина підрозділів адміністрації відмовила або надала заявнику неповну інформацію, посилаючись на законодавство про захист персональних даних.

У лютому та червні 2012 року окружний та апеляційний суди відповідно відмовили у задоволенні скарг заявника щодо ненадання інформації, зазначивши, що надання запитованої заявником інформації призвело б до ідентифікації особи всупереч законодавству про захист персональних даних, що особиста інформація про майновий стан не підлягала поширенню без попередньої згоди суб'єкта даних, а також що так як заявник діяв від імені агентства, то його особисті права не були порушені. Вищий адміністративний суд України відмовив у відкритті касаційного провадження, встановивши відсутність доказів порушення норм матеріального або процесуального права судами нижчих інстанцій.

Два наступні запити заявника були адресовані Голові Верховної Ради України про надання йому копій декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання двадцяти двох народних депутатів за 2012 рік. Заявнику надали копії декларації лише тих народних депутатів, які надали свою згоду. Заявник оскаржив це, проте національні суди відмовили у задоволенні його скарг заявника. Київський апеляційний адміністративний суд встановив правомірність відмови, оскільки заявник вимагав копії декларацій, а не конкретну інформацію з декларацій. Ця ухвала була остаточною й оскарженню не підлягала.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на відмову органів державної влади надати йому інформацію, розпорядниками якої вони були.

Розглянувши скаргу заявника, Європейський суд зазначив щодо першого запиту, що відмовляючи у його задоволенні національні органи влади, у тому числі суди, в основному посилалися на необхідність захисту конфіденційності та не оцінили застосування цього міркування з огляду на право доступу до такої важливої інформації, як використання бюджетних коштів. Національні суди також не розглянули можливість надання інформації у форматі відмінному від того, у якому запитував заявник.

Щодо другого запиту заявника Європейський суд вказав, що не зважаючи на те, що національне законодавство передбачало доступ до інформації про майновий стан і доходи народних депутатів, органи державної влади підійшли до цього питання формально і не розглянули можливість надання декларацій із видаленими персональними даними.

Як результат Європейський суд дійшов висновку, що підстави, наведені для виправдання втручання у право заявника за статтею 10 Конвенції, не були відповідними та достатніми, а тому таке втручання не було «необхідним у демократичному суспільстві». Отже, було порушено статтю 10 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 10 Конвенції;
3. *Постановляє*, що встановлення порушення само собою становить достатню справедливую сатисфакцію будь-якої моральної шкоди, якої зазнав заявник».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «УДОВИЧЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF UDOVYCHENKO v. UKRAINE)
(Заява № 46396/14)

Стислий виклад рішення від 23 березня 2023 року

У грудні 2008 року заявниця стала свідком дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП), під час якої жінка, яка переходила дорогу зазнала тяжких тілесних ушкоджень. Заявниця дала коментар щодо обставин ДТП журналістам, які висвітлювали подію. Пізніше декілька засобів масової інформації оприлюднили матеріали щодо ДТП, зокрема відеозапис коментаря заявниці. Зі слів заявниці журналісти припустили, що до ДТП був причетний М.Б., син колишнього народного депутата.

Під час розслідування обставин ДТП працівники міліції встановили, що водієм автомобіля був місцевий підприємець, і порушили щодо нього кримінальну справу, яку згодом було закрито. Заявниця, яку допитували як свідка, надала працівникам міліції такі ж показання, що й у коментарі журналістам, однак у постанові про закриття кримінальної справи ці показання жодним чином не було згадано.

У листопаді 2009 року М.Б. та його батько подали цивільний позов проти заявниці, звинувативши її у висловленні неправдивого твердження у коментарі журналістам, з якого випливало, що М.Б. був винен у вчиненні ДТП. Вони стверджували, що таке обвинувачення завдало шкоди їхній честі, гідності та діловій репутації і вимагали його спростування, а також відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

У квітні 2011 року Рівненський міський суд (далі – суд першої інстанції) ухвалив рішення на користь позивачів і зобов'язав заявницю спростувати оскаржуване твердження, а також сплатити кожному позивачу по 50 000 грн в якості відшкодування моральної шкоди та 3 456,30 грн в якості відшкодування матеріальної шкоди. У той час заробітна плата заявниці становила 1 834 гривні. Крім того, суд першої інстанції встановив, що коментар заявниці був фактичним твердженням та просив заявницю довести його достовірність.

Заявниця оскаржила це рішення до Апеляційного суду Рівненської області (далі – апеляційний суд), зазначивши, що її коментар стосувався питання, яке становило суспільний інтерес. Вона стверджувала, що суд першої інстанції не розглянув питання, чи існував причинно-наслідковий зв'язок між її коментарем та шкодою, якої начебто зазнали позивачі. Апеляційний суд залишив без змін рішення суду першої інстанції, однак відмовив у задоволенні вимог щодо стягнення матеріальної шкоди та зменшив розмір відшкодування моральної шкоди до 500 грн кожному з позивачів.

Під час касаційного провадження Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ скасував рішення апеляційного суду як таке, що було ухвалено з порушенням норм процесуального та матеріального права, й залишив у силі рішення суду першої інстанції.

Зобов'язання спростувати своє твердження заявниця виконала у лютому 2013 року. Державні виконавці наклали арешт на майно заявниці, її банківські рахунки та тимчасово обмежили її у праві виїзду за межі України до повної сплати відшкодування позивачам. Проведення тривало до січня 2018 року.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилася за статтями 6 та 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), що цивільне провадження щодо неї та подальше притягнення її до відповідальності порушили її право на свободу вираження поглядів. Європейський суд вирішив розглянути скаргу заявниці за статтею 10 Конвенції.

Розглянувши скарги заявниці, Європейський суд зазначив, що національні суди ніколи не намагалися дослідити мотив надання коментаря заявницею, а також не розглянули контекст, в якому було висловлено це твердження. Європейський суд звернув увагу на відсутність вказівок, що національні органи влади порушили або коли-небудь розглядали можливість порушення кримінальної справи чи провадження щодо заявниці у зв'язку з, як стверджувалося, неправдивими показаннями, хоча надання неправдивих показань передбачало кримінальне покарання згідно з національним законодавством.

Європейський суд погодився, що коментар заявниці слід розглядати як твердження щодо фактів стосовно питання, яке було предметом суспільного інтересу, а не як безпідставний напад на репутацію позивачів.

Крім того, Європейський суд зауважив, що за відсутності твердження про недобросовісність з боку заявниці, вимагати від неї доведення правдивості її твердження щодо обставин ДТП, свідком якої вона була, - вимога, яку було б дуже складно, якщо не неможливо, виконати – суперечило принципам, встановленим у практиці Європейського суду.

Європейський суд також вказав на невідповідність і тяжкість наслідків, з якими змушена була стикнутися заявниця, зокрема, її зобов'язали опублікувати спростування в формулюванні, яке вимагало від неї визнати, по суті, що вона помилилася щодо того, що бачила, а сума, яку заявниця була зобов'язана сплатити позивачам в якості відшкодування шкоди, була для неї дуже значною і більш ніж п'ять років до сплати суми у повному обсязі вона була обмежена у праві на виїзд за кордон.

Європейський суд дійшов висновку, що реакція національних органів влади на твердження заявниці про обставини ДТП, свідком якої вона стала, була непропорційною переслідуваній меті, а тому не була необхідною в демократичному суспільстві та констатував порушення статті 10 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 10 Конвенції;
3. *Постановляє*, що:
  - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
    - (i) 14 300 (чотирнадцять тисяч триста) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування матеріальної та моральної шкоди;
    - (ii) 3 450 (три тисячі чотириста п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені безпосередньо на рахунок її представника, пана М. Тарахкала;
  - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЧЕБОТАР ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF CHEBOTAR v. UKRAINE)
(Заяви № 3790/21 та № 42948/21)

Стислий виклад рішення від 20 липня 2023 року

Заявник тримається під вартою в державній установі «Дніпровська установа виконання покарань (№4)».

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтями 3 і 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання його під вартою та відсутність у нього ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим. Також заявник подав інші скарги, які порушували питання за Конвенцією з огляду на відповідну усталену практику Європейського суду.

Розглянувши скарги заявника, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику у справах проти України, Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі умови тримання заявника під вартою були неналежними, а також, що заявник не мав у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту та констатував порушення статей 3 і 13 Конвенції.

Щодо решти скарг заявника Європейський суд, посилаючись на свою попередню практику, встановив, що вони також свідчать про порушення положень Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення статей 3 і 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що було порушено Конвенцію у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);
5. *Постановляє*, що:
  - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ШВЕЦЬ ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SHVETS AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заяви № 50415/21 та 8 інших заяв)

Стислий виклад рішення від 20 липня 2023 року

Заявники трималися під вартою у різних установах Державної кримінально-виконавчої служби України.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання їх під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику у справах проти України, Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі умови тримання заявників під вартою були неналежними, а також, що заявники не мали у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту та констатував порушення статей 3 і 13 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* заяви прийнятними;
3. *Постановляє*, що ці скарги свідчать про порушення статей 3 і 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що:
  - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ШКУРЕНКО ТА ІНШІ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE SHKURENKO AND OTHERS v. UKRAINE)
(Заява № 44327/21 та 4 інші заяви)

Стислий виклад рішення від 06 липня 2023 року

Заявники трималися під вартою у різних установах Державної кримінально-виконавчої служби України.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 3 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на неналежні умови тримання їх під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту у зв'язку з цим. Заявники подали інші скарги, які також порушували питання за Конвенцією.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд нагадав, що під час встановлення, чи є умови тримання такими, «що принижують гідність» у розумінні статті 3 Конвенції, серйозний брак простору у в'язничних камерах вважається дуже впливовим чинником та може становити порушення як сам собою, так і в сукупності з іншими недоліками. Посилаючись на свою попередню практику у справах проти України, Європейський суд дійшов висновку, що у цій справі умови тримання заявників під вартою були неналежними, а також, що заявники не мали у своєму розпорядженні ефективного засобу юридичного захисту та констатував порушення статей 3 і 13 Конвенції.

Європейський суд розглянув інші скарги заявників та враховуючи всі наявні у нього матеріали, з огляду на його відповідну усталену практику дійшов висновку, що вони також свідчать про порушення Конвенції.

Щодо скарги заявника у заяві № 8349/22 за пунктом 5 статті 5 Конвенції Європейський суд вказав, що він розглянув основне юридичне питання, порушене у заяві, за пунктом 3 статті 5 Конвенції і немає потреби у винесенні окремого рішення щодо цієї скарги.

«ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* прийнятними скарги заявників за статтями 3 та 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту (див. таблицю у додатку), а також вважає, що немає необхідності окремо розглядати решту скарг у заяві № 8349/22;
3. *Постановляє*, що ці заяви свідчать про порушення статей 3 і 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою та відсутністю у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що було порушено Конвенцію у зв'язку з іншими скаргами, висунутими за усталеною практикою Суду (див. таблицю у додатку);
5. *Постановляє*, що:
  - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам суми, зазначені у таблиці в додатку; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти».